

JEREMIA 45 : 1-5**MARCUS 13 : 1-13**

“Wat jullie zelf betreft : pas goed op” (Marcus 13 : 9a).

Gemeente van onze Heer Jezus Christus !

Wij beleven in deze weken het einde van het kerkelijk jaar. Aan het einde van een jaar is het gebruikelijk dat wij terugkijken op wat er geweest is. Zo is het op déze zondag niet in de kerk. Wij kijken vooruit. Wij zijn vandaag met de toekomst bezig. Vandaar dat we Marcus 13 hebben gelezen, Jezus' zogenaamde “rede over de laatste dingen”. Het begint met een gewone opmerking van één van de discipelen. Toen Jezus de tempel verliet, zei hij : “Meester, kijk eens, (wat prachtig), wat een enorme stenen en wat een prachtige gebouwen !” Zó gaat dat. Wie is er niet trots als hij iets gebouwd heeft. Als iemand een huis gebouwd of verbouwd heeft, dan laat hij dat graag aan een ander zien. Die opmerking van die leerling van Jezus is ons ècht niet vreemd. Wat komt Jezus' antwoord dan hard aan. “Die grote gebouwen die je nu ziet”, zo begint Jezus. “Wees er maar zeker van dat geen steen op de andere zal blijven; alles zal worden afgebroken”. Daar willen de discipelen toch wel méér van weten. Als ze later met Jezus op de helling van de Olijfberg zitten, vragen ze ernaar. “Vertel ons, wanneer zal dat allemaal gebeuren en aan welk teken kunnen we herkennen dat het zover is ?” Dat is best een goede vraag van die discipelen. En ook een vraag waar wij ook wel eens mee zitten en de mensen in vroeger tijden ook. Hoe vaak hebben mensen in het verleden niet gedacht, dat het einde van de wereld heel nabij was.

In de eerste christelijke gemeente kwam dat al voor. Paulus moest sommigen al tot bedaren brengen. Mensen die meenden dat werken geen zin meer had, want het einde van de wereld kon elk moment daar zijn. Wat heeft het dan nog voor zin om je ergens voor in te spannen ? Zij wachtten af en keken vol hoop naar boven. Er staat toch ook dat Jezus met de wolken zou komen. En alle eeuwen door zijn mensen door deze toekomstverwachting aangestoken. In vuur en vlam gezet. Mensen die hun bezittingen in de steek lieten. De Messias was in aantocht. Sommigen wisten het tot op de dag en het uur precies. Maar het is altijd weer tegengevallen. De verwachtingen kwamen niet uit. De wereld draait nog steeds. Wij wachten al zo lang. Al zo'n 2000 jaar. Als we op een vreemd station op een trein staan te wachten en er kómt maar níets, dan gaan we na enige tijd ons afvragen : rijden er op deze lijn eigenlijk nog wel treinen ? Wij wachten al honderden jaren.....Komt er nog wel een trein ? Heeft het nog wel zin om met elkaar over de toekomst te praten ? Dat is, denk ik, de eerste vraag die we vanmorgen moeten beantwoorden. Sommigen zeggen : Ja, meer dan ooit, want het einde van de wereld is waarschijnlijk heel dichtbij. Veel dichterbij dan ons lief is. We hebben langzamerhand zoveel vernietigingswapens gemaakt dat we de wereld vele malen totaal kunnen vernietigen. We lijken op de tovenaarsleerling die wel de toverspreuk kende om alles aan de gang te brengen, maar die niet weet hoe het gestopt moet worden. Het loopt hem volledig uit de hand. Maar anderen zeggen : Laten we ons toch niet zo druk maken over die toekomst, we hebben hier op aarde nog genoeg te doen.

Zoals die Rabbi heel lang geleden eens zei – na de zoveelste teleurstelling – toen hem gevraagd werd : “Wat doet u als u weet dat morgen de Messias komt ?”

Toen antwoordde die Rabbi : “Dan plant ik vandaag een boom.....Ik ga gewoon door met wat

ik te doen heb”. Met die laatste houding staan we stevig geworteld in onze eigen tijd. Maar : Wat weten we daar eigenlijk van af ? We weten maar heel weinig van onze eigen tijd. Pas later zullen mensen die na ons komen over ons kunnen oordelen.

En dat brengt mij bij de tweede opmerking die ik vanmorgen wil maken. Vermoedelijk is dit bijbelgedeelte geschreven zo rond het jaar 70, in de tijd van de verwoesting van de tweede tempel, toen de joden uit Jeruzalem wegvluchtten. Marcus gebruikt in dit hoofdstuk beelden, die ontleend zijn aan de apocalyptiek. Dat moeilijke woord betekent : iets onthullen. Apocalyptische literatuur spreekt in beelden over de toekomst en dan speciaal over het einde van de tijden. Dit soort boeken is vaak bedoeld als troost voor mensen die in de verdrukking zaten. Veel van die boeken zijn dan ook ontstaan in een tijd van verdrukking. Het boek Daniël b.v. ten tijde van de joodse opstand onder leiding van de Makkabeeën (en dan hebben wij het over de tijd zo'n 150 jaar vòòr het begin van onze jaartelling). Het boek der Openbaring tijdens de christenvervolgingen in de eerste eeuw onder keizer Domitianus. Het is een taal die juist in onderdrukkingssituaties weer gaat spreken. Over Daniël en over het boek der Openbaring is veel gepreikt juist in de 2e Wereldoorlog. Je putte in die moeilijke tijd troost uit de hoopvolle belofte dat eens de boze machten verslagen zouden worden. Of apocalyptisch taalgebruik je erg aanspreekt of niet, hangt dus sterk af van de situatie waarin je je bevindt. In het gelezen bijbelgedeelte uit Marcus staat het element “misleiding” centraal. Kennelijk is een onzekere, verwarring oproepende situatie een ideale operatiebasis voor de mensen die de evangelist “misleiders” noemt. Mensen die zich als Messias of “wereldleraar” uitgeven en die als speciale doelgroep de gemeente uitkiezen. Ze bieden houvast in een tijd dat alles wankelt. Ze bedienen zich van bijbelse taal. Zeg ons, wanneer zal dat allemaal gebeuren ? Sommigen beweren : Onze aarde heeft nog maar enkele jaren te gaan. Wat moeten we met die boeken van schrijvers die precies schijnen te weten, hoe alles in de nabije toekomst zal verlopen ? Ik denk dat u van de inhoud van die boeken best kennis kunt nemen, maar het is wel verstandig om ze heel kritisch te lezen en wel om twee redenen : In de eerste plaats om een heel duidelijk bijbelwoord uit Marcus 13 : “Niemand weet wanneer die dag of dat moment zal aanbreken, de engelen in de hemel niet en de Zoon niet, alleen de Vader”. Als zelfs de Zoon het niet weet, zouden dan die toekomstvoorspellers het wèl weten ? In de tweede plaats moeten we kritisch lezen omdat in die boeken o zo gauw de accenten verkeerd komen te liggen. Ik bedoel dit : Al snel maakt de schrijver van de bijbel een spoorboekje en wekt hij de indruk bijna precies te weten op welk station we nu aangekomen zijn op grond van allerlei oorlogen, rampen, vervolgingen, etc. Terwijl Jezus zelf een tijdsaanduiding weigert te geven : “Niemand weet wanneer die dag of dat moment zal aanbreken” (Marc. 13:32), Hij geeft ons geen tijdsaanduiding, maar wel iets veel belangrijkers, nl. zekerheid in zijn woorden : “Hemel en aarde zullen verdwijnen, maar mijn woorden verdwijnen nooit” (Marc. 13:31).

Daarmee bedoelt Jezus : De hemel en de aarde staan maar voor een tijd vast. Hun duur is beperkt. Maar heel anders is het met de woorden die Jezus zelf gesproken heeft. Zij hebben eeuwig bestand. Deze woorden zullen altijd van kracht blijven. Daarom vragen ze vertrouwen en geloof. Wat er ook gebeurt, al zullen hemel en aarde eenmaal tot het verleden behoren, de woorden van de Heer niet. Dat mocht de discipelen, de gemeente van toen, moed en kracht geven. Dat mag ons vandaag moed en kracht geven. Of, om het met de woorden van de dichteres Henriëtte Roland Holst te zeggen :

“Dit ene weten wij en aan dit ene houden w’ons vast in de
 duistere uren : er is een Woord, dat eeuwiglijk zal duren,
 en wie ’t verstaat, die is niet meer alleen”.

Dat brengt mij het derde punt dat ik graag wil onderstrepen. De evangelist Marcus tekent op wat de aangeslagen gemeente overeind kan houden. Uit zijn verhaal komt naar voren : Laat je niet strikken door mensen die precies weten wat de toekomst voor ons in petto heeft, maar blijf je richten op de stem van de Heer. Jezus roept ons als Zijn gemeente tot een profetische houding op : We moeten een gemeente zijn die op haar hoede is, die volhoudt, die probeert te zien waar het op aankomt, een gemeente die vanuit het luisteren naar Mozes en de profeten en vanuit het zien wat er aan de hand is, haar weg bepaalt. Informatie genoeg te verkrijgen ! Zoveel onderscheidingsvermogen wordt aan ons als gemeente toevertrouwd door de kracht van Gods Geest. Opdat wij mogen weten dat wij niet deel zijn van een onpersoonlijke, kille samenleving, maar dat wij ons daarentegen mogen oriënteren op een levenwekkende stem. Als dat besef bij ons levend blijft, dan zullen we, waar nodig, als gemeente onze stem laten horen en elke keer dat wij niet voor tegendruk zijn bezweken, voelen dat wij dicht bij degene die ons roept zijn gebleven. Dan zullen wij ooit bij die komende grote Dag niet buitenspel worden gezet maar ons aandeel daarin hebben omdat we aandacht hebben gehad voor hen die zitten in het hoekje waar de slagen vallen. Hoe zouden wij ons de handen in onschuld kunnen wassen of aan de kant gaan staan om ons aan het gebeuren te onttrekken ? Het zal – net als in de tijd van de discipelen – om toegewijde volharding gaan. In zekere zin is onze situatie een andere dan die van de leerlingen van Jezus. Sterkere verharding van de maatschappij, grotere gewelddadigheid, wereldomspannende problemen, de mogelijkheid nu zelf aan het menselijk leven op aarde een einde te kunnen maken, maar ook : grotere mogelijkheden, ten goede of ten kwade. De snaren van onze verantwoordelijkheid zijn sterker gespannen dan toen. Misschien worden wij nog meer gedreven tot de dingen waar het uiteindelijk op aan komt. Gedreven tot de uiteindelijke grond van onze zekerheid. Juist die toespitsing van de vraag naar wat het uiteindelijk houdt maakt ons nuchter in deze tijd kleine stappen te doen, die kunnen bijdragen aan een weg die aan de afgrond voorbij gaat. Dat is makkelijk gezegd maar vaak veel minder makkelijk te volbrengen. Steeds weer ligt de ontmoediging op de loer.

Dat brengt mij bij mijn vierde opmerking. Dat gevaar van ontmoediging bestaat niet alleen zo in onze tijd, daar hebben ook de mensen in de bijbelse tijd het moeilijk mee gehad. We hebben dat vanmorgen gezien in onze 1e bijbellezing : De secretaris van de profeet Jeremia, Baruch, kan de reeks oordelen en verschrikkingen, die hij meemaakt, niet meer dragen.

Hij ontvangt een bemoedigend antwoord : Aan de moeilijkheden van de tijden, aan het afbreken en uitrukken, ontkomt hij niet. Maar hij zal voor vertwijfeling gespaard worden. Voor hem en voor ons geldt : Het gaat er niet om je eigen tegenslagen centraal te stellen, maar het gaat erom het lijden van God in deze wereld ernstig te nemen, datgene wat nog ver is van de plannen die Hij met deze wereld heeft. Dat is nu volhardende toewijding : een toewijding die nuchter oordelen en analyseren niet uitsluit maar insluit. Door het laatste waarover we vanmorgen met elkaar gelezen hebben, krijgt het voorlaatste, de tijd waarin wij nu leven, duidelijker gestalte. Er is eens een schrijver geweest die gezegd heeft : Jezus zal altijd in doodsstrijd zijn tot aan het einde van de wereld. En dat is heel treffend gezegd, want bij het lezen van Marcus 13 moeten we niet vergeten dat het hier niet in de eerste plaats gaat om een reportage van de laatste fase van de wereldgeschiedenis, niet om een blauwdruk waaruit we kunnen afleiden wanneer precies – eventueel tot op de dag en het uur nauwkeurig – het einde van de wereld zal komen. Nee, als we het zó zien, dan rukken we het verhaal uit zijn verband en vergeten we dat bij Marcus dit verhaal staat vòòr het lijdensverhaal en niet erna. Dit bijbelhoofdstuk ziet niet over het lijden van Jezus heen naar zijn wederkomst, alsof de toekomstverwachting niet bepaald zou worden door lijden en opstanding. Nee, alleen in

combinatie met het lijdensverhaal kan op de juiste manier gesproken worden over de komst van de Zoon des Mensen. Juist in het lijdensverhaal zien wij iets van die toekomst oplichten. In een tijd van bedreigingen worden wij als gemeente opgeroepen te volharden in het ons geschonken inzicht.

Een inzicht dat wij, denkend aan het lijdensverhaal, zó onder woorden kunnen brengen met de woorden van de bekende Franse schrijver Victor Hugo : Door de gaten in Zijn handen zien wij het licht van de nieuwe dag. Waarmee Hij begonnen is, dat mogen wij verdere brengen. Een zware, maar hoopvolle taak.

En brengt mij bij mijn vijfde en laatste opmerking, een opmerking over de betekenis van dit verhaal voor óns. Er bestaat een oud joods verhaal, dat ouders aan hun kinderen doorvertellen : aan de poort van de stad Rome zit een melaatse bedelaar – erger kan het haast niet, melaats èn bedelaar – en die wacht en wacht. Wie is dat, vraagt een kind. Waarop de ouders zeggen : Dat is de Messias ! Hoe kan dat nou, vraagt het kind, waarop wacht hij dan ? Dan legt de vader of de moeder de hand op het hoofd van het kind en zegt : Hij wacht op jòu, mijn kind. Wij wachten op het Rijk van God maar misschien wacht de Messias wel op òns of wij iets van vrede en gerechtigheid op deze wereld gestalte geven. AMEN.